

7-8. Sınıf Özel Okul Öğrencilerinin Sınav Kaygısı ile Anne-Baba Tutumları ve Mükemmeliyetçi Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Bilge Küçüker¹, Uğur Tekin²

ÖZ

Bu araştırmada, ortaokul öğrencilerinin anne-baba tutumlarının, mükemmeliyetçi kişilik özelliklerini ve sınav kaygısını etkileyip etkilemediğini belirlemek amaçlanmıştır. Anne ve baba tutumları, bireyin sağlıklı bir kişilik yapılandırması, akademik gelişimi ve aynı zamanda bireyin sosyal ve uyum becerilerini geliştirebilmesi için “aile danışmanlığı” alanının önemli konuları arasında yer alır. Yurtdışında ve ülkemizde anne-baba tutumu ile ilgili önemli sayıda araştırma göze çarpmaktadır. Son yıllarda uygulanan eğitim sisteminde sınavların hayatımızdaki yerinin ve öneminin artması ile sağlıksız anne ve baba tutumlarının öğrenci üzerinde baskı oluşturması, öğrencide mükemmeliyetçi kişilik özelliklerini ve sınav kaygısının yaygınlığı arttırmıştır. Bu araştırmadan yola çıkarak; anne-baba tutumlarının, mükemmeliyetçi kişilik ve sınav kaygısını, ne kadar etkilediği, öğrencinin sınıf düzeyine, cinsiyetine, algılanan akademik başarı düzeyine, anne-babanın birliktelik durumuna ve sosyo-ekonomik düzeye göre farklılık göstereceği gözlenmiştir. Öğrencilerin sınav kaygısına ilişkin verilerini saptamak amacıyla Sınav Kaygısı Envanteri (Öner, 1990), Ana-Baba Tutum Ölçeği (Kuzgun ve Eldeleklioğlu, 2005) ve Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği (Özbay ve Taşdemir 2003) kullanılmıştır. Demografik değişkenlere ilişkin veriler araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu” kullanılarak elde edilmiştir. Araştırmada anne-baba tutumlarının ve mükemmeliyetçiliğin öğrenci üzerinde sınav kaygısını yordayıp yordamadığı, çoklu doğrusal regresyon analizi tekniği ile belirlenmiştir ve bunun sonucunda, anne-baba tutumları, sınav kaygısı ve mükemmeliyetçi kişilik özellikleri arasında önemli ilişkiler saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sınav kaygısı, mükemmeliyetçilik, anne-baba tutumları

¹ İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı, Sorumlu Yazar: bilgekucuker@gmail.com

² Prof. Dr. İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı

The Analysis of the Relationship of Exam Anxiety Between 7th and 8th Grade Private School Students with Parents Attitude and Perfectionist Personal Characteristic

ABSTRACT

This study is aimed to determine whether parental attitudes towards middle-school students cause perfectionist personality traits and exam anxiety. Parental attitude plays an important role in forming a healthy personality as well as in the development of academic, social and adaptive skills or an individual, and consequently it is one of the most significant subjects of the Family Counseling field. In Turkey and foreign countries, there are so many studies related to parental attitude. With the increase of the place and importance of exams in our education system exercised in recent years, unhealthy parental attitudes have put pressure on students, and this has increased the prevalence of perfectionist personality traits and exam anxiety in students. Based on this study, the extent to which parental attitudes affect perfectionist personality traits and whether exam anxiety differs according to students' grade level, gender, perceived academic success level, mother-father relationship and socio-economic class or not. The study was conducted with 150 middle-school students from 7th and 8th grades. In order to evaluate the data, Exam Anxiety Inventory (Öner, 1990), Parental Attitude Scale (Kuzgun and Eldeleklioğlu, 2005), and Multidimensional Perfectionism Scale (Özbay and Taşdemir, 2003) are used. Data related to demographic variables are acquired by using "Personal Information Form" prepared by the researcher. In the study, whether parental attitude and perfectionism affect exam anxiety of students is determined with the linear regression analysis technique, and consequently some important conclusions are drawn about the effects of parental attitudes on exam anxiety and perfectionist personality traits.

Keywords: *Exam anxiety, perfectionism, parental attitudes*

Giriş

Literatürde çoğu kuram, çocuğun gelişiminde yaşamın ilk dönemlerinin etkisinin önemine vurgu yapar. Bağlanma kuramı, bebeğin kendine bakan kişiyle olan yakınlığının ve bebeğe bakan kişinin bebeğe karşı olan duyarlılığının, bebeğin çevresini keşfetmesi için güvenli bir temel olduğunu belirtir. Ana-babalık, ebeveynlerin ruhsal durumundan, psikolojik süreçlerinden, toplumsal değerlerden, inançlardan, geleneklerden ve normlardan etkilenir. Çocukların erken dönemde gerçekleştirdikleri bağlanma süreciyle ilgilenen çoğu kuramcı, kişinin yetişkin hayatındaki sosyal etkileşimlerinin boyutlarının şekillenmesinde anneyle çocukluk dönemlerinde kurulan ilişkinin etkisi üzerinde durmuştur.[1] Öz güveni yüksek, sosyal hayatı canlı, sevecen, çevresiyle uyumlu ve duygularını kontrol edebilen bireyler güvenli bağlanma gösterirler. Güvensiz bağlanma yaşayan bireyler ise yakınlık kurmakta problem yaşayan, asosyol özellikleri ağır basan, dengeli bir duygu duruma sahip olmayan ve öz güveni düşük kişiler olarak ön plana çıkar.[1] Otoriter anne-baba tutumunda, ebeveynlerin sahip olduğu esnek olmayan disiplin anlayışı, çocukların anne ve babalarıyla duygusal yakınlığın kurulamadığı, psikolojik ihtiyaçların giderilemediği bir ortamın oluşmasına sebep olmaktadır.[2] Böyle bir tutum sonucu çocuk sorumluluk alamaz, hayata dair deneyim elde edemez, hayata karşı ürkektir. Bu tutum çocuğun gelişiminin gerilemesine, uyarıcı eksikliği sebebiyle yaşlılarından gelişimsel olarak geri kalmasına sebep olabilir. Ebeveynin normalden fazla müdahaleci ve koruyucu davranışları, çocuğun ders başarısını olumsuz yönde etkilemektedir.[3] Aşırı koruyucu aile tutumunda, ebeveynin aşırı ilgi göstermesi ya da çocuğun kendi başına hareket etmesini engelleyici boyutta gerçekleştirilen tutumlar, kişinin bazı olumsuz kişilik özellikleri geliştirmesine sebep olabilir. Bu kişilik tiplerine bağımlı, güven duygusu gelişmemiş, duygusal açıdan güçlü kalamayan gibi yapılar örnek olarak verilebilir. Bu tutum çocuğun kişilik gelişimini etkilediği gibi, fiziksel ve duygusal gelişimi için uygun bir aile ortamı oluşturulmasını engellemektedir. Hoşgörülü anne-baba tutumu sergileyen ebeveynler, çocuklarına karşı ilgili, duygularını hissettirmede başarılı, fakat gösterilen sevgi ve şefkatin, ilginin düzeyi, disiplin ve otorite konusunda çocukların zorluk yaşamasına sebep olmaktadır.[4] Çocuğun gelişiminde otoriter ebeveyn tutumları kada, hoşgörülü ebeveyn

tutumlarının da olumsuz etkileri vardır.[5] Ebeveynler çocuklarına olan sevgisini her yaptığını hoş görerek ve ona aşırı tavizler vererek hissettirmeye çalışırlar. Fakat yaptığı her davranışın desteklenmesi, takdir edilmesi sonucunda, çocuk doğruyu ve yanlış ayırt edemez hale gelir. Bu tutum, çocuğun muhakeme yeteneğinin gelişmesini olumsuz yönde etkileyebilir. Böyle bir sosyal çevrede yetişen çocuklarda “her istediği hemen olsun isteyen” şeklinde ifade edilebilecek aşırı talepkâr ve narsistik kişilik yapıları ortaya çıkabilir. Sosyal ilişkileri, duygusal ya da maddi açıdan tatmin edildiği kadar devam eder. Tutarsız anne-baba tutumunun gelişmesinin sebepleri, eşler arasındaki iletişimin kuvvetli olmaması, güven duygusu temelinde samimi bir ortamın bulunmaması, anne ve babanın tutumlarının farklılaşmasına sebep olur. Tutarsızlık ve kararsızlık hali, ebeveynlerin kişisel tutumlarında da görülebilir. Dün ödevini yapmadığı için çocuğuna kızan anne, ertesi gün ödevini yapmadığı halde ona uyarılarda bulunmuyorsa, otoritede tutarsızlık söz konusudur ve birey bu otorite karşısında sağlıklı bir tutum geliştiremez. Demokratik anne-baba tutumunda aile üyeleri arasında sağlıklı bir etkileşim ve çocuğun kişisel gelişimi için elverişli bir ortam mevcuttur.[2] Demokratik ebeveyn, ılımlı, kabul edici, otantik olan ve otantikliği cesaretlendiren, çocukları üzerinde otoriter bir üstünlük kurmayan ebeveynlerdir. Böyle ebeveynlerin çocuğu, büyük bir olasılıkla oldukça dışadönük, otantik, içsel denetime sahip, olumlu bir benlik algısına sahip, sosyal yönden kişilerarası ilişkileri kuvvetli, iletişim becerileri gelişmiş bireylerdir.

Kişilik, “Bireyin iç ve dış çevresiyle kurduğu, diğer bireylerden ayırt edici, tutarlı ve yapılaşmış bir ilişki biçimidir.”[6] Tanımda bahsedilen bireyi diğer bireylerden ayıran kişilik ile ilgili parametrelerden biri de mükemmeliyetçiliktir. Mükemmeliyetçilik, kişinin, tavır ve tutumlarını istediği ölçüde gerçekleştirememesinden dolayı, kendiyi alakalı hissettiği, memnun olmama durumudur. Çevresel, ekonomik, duygusal, fiziksel ve zihinsel birçok etmen kişiyi istediği performansı sergilemesinden alıkoyabilir.[7] Aile üyelerinin, çocuklarının potansiyelini, yapabileceklerinin sınırını göz ardı ederek, onlara rol biçmesi ve onlar hakkında karar vermesi de çocuğu zor durumda

bırakır. Bu tarz mükemmeliyetçi ailelerin çocukları, kişilerarası ilişkilerde de sorunlar yaşayabilir. Bireyde, verdiği tüm uğraşlara rağmen ailesinin belirlediği yüksek performansa ulaşamadığı durumda anksiyete, öfke ve hayal kırıklığı gibi problemler baş gösterir.

Kaygıya sebep olan ortamlar kişiden kişiye, toplumdan topluma farklılık gösterebilir. Bir olayın birey tarafından tehlikeli olarak algılanıp algılanmaması, olayın gelişmesine ve bireyin bu olaya ve bu olayın etkilerine karşı kullandığı savunma mekanizmalarına bağlıdır.[8] Sınav kaygısı da, sınav öncesi ve anında bilgiyi işleme sürecini sekteye uğratan ve böylece bireyin potansiyelini yansıtmamasına mani olup, onu, kişisel başarımlarının gerisine bırakan bir kaygı çeşididir.[9] Öğrencilerin sınav kaygıları ile anne-baba tutumları arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar da yapılmıştır. Bu çalışmalardan birisi Gökçedağ'ın (2001), öğrencilerin anne-baba tutumlarının, okul başarısına ve sürekli kaygı düzeylerine etkilerini incelediği çalışmasıdır. Araştırma sonuçlarına göre, okul başarısı ile sürekli kaygı düzeyi ve otoriter tutum arasında negatif bir ilişki, demokratik tutum ile pozitif bir ilişki saptanmıştır. Yani anne-babasının otoriter tutumuna maruz kalan öğrencilerin okul başarıları olumsuz etkilenmekte, bir yandan öğrenciler başarısız olmakta, diğer yandan da sürekli kaygı düzeyleri artmaktadır. Buna karşın, anne-baba tutumu demokratik olan öğrencilerin sürekli kaygı düzeyi ve okul başarısı arasında ise negatif bir ilişki tespit edilmiştir. Son olarak, sürekli kaygı düzeyi yüksek öğrencilerin otoriter tutum puanları da yüksek bulunmuştur.[10]

Öğrencinin sınav kaygısının anne-baba tutumu ve mükemmeliyetçi kişilik özelliğiyle ilişkili olduğu görülmektedir. Bu bağlamda öğrencinin yetiştiği aile yapısı, sosyo-ekonomik ve kültürel düzeyi ile onun ilk sosyal deneyimlerini, dolayısıyla da duygusal ve sosyal gelişimini etkilemektedir. [11] Öğrencinin içinde yaşadığı aile ortamı, onun ilk sosyal çevresini oluşturduğundan, onun kişilerarası ilişkileri, bu çevrenin etkisi altında gelişmektedir. Diğer bir deyişle, ailenin gerek çocuğun eğitimine, gerekse onun duygusal ve sosyal gelişimine olan katkısı, farklı aile üyeleriyle çocuk arasındaki ilişkilerin etkisiyle şekillenmektedir.

Yöntem

Bu araştırmanın evrenini, özel bir ortaokulda öğrenim gören 7. ve 8. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklem seçiminde amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır ve bu kapsamda İstanbul ili Gaziosmanpaşa ilçesinde bulunan bir özel ortaokul öğrencileri seçilmiştir. Bu bağlamda 2017-2018 eğitim-öğretim yılında eğitim gören 7. ve 8. sınıf kız ve erkek öğrencilerden gönüllülük esasına göre katılan 150 öğrenci örnekleme oluşturmaktadır. Veri toplamak için Sınav Kaygısı Envanteri (Öner, 1990), Anne-Baba Tutum Ölçeği (Kuzgun ve Eldeleklioğlu, 2005) ve Özbay ve Taşdemir (2003) tarafından Türkçe'ye uyarlaması yapılan Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği (ÇBMÖ) kullanılmıştır. Araştırmada verilerin analizinde Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paketi (Statistical Package for Social Sciences, SPSS) programından yararlanılmıştır. Sosyo-demografik soru kâğıdı ve ölçeklerden elde edilen veriler excel dosyasında kodlanarak önce SPSS'e aktarılıp, ardından da SPSS ortamında frekans, yüzde ve ortalama gibi betimleyici analizleri, daha sonra ise Kruskal Wallis-H, T-test, Pearson's Korelasyonu ve One-way Anova gibi çıkarımsal (inferential) analizleri yapılmıştır.

Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın istatistiksel analizlerine ve bulgularına yer verilmiştir. Çalışmada örnekleme oluşturanların 74'ünün (%49,3) erkek 76'sının ise (%50,7) kız öğrenciler olduğu belirlenmiştir. Çalışmada örnekleme oluşturanların 72'sinin (%48,0) 7. sınıfta öğrenim gören, 78'inin ise (%52,0) 8. sınıfta okuyan öğrenciler olduğu saptanmıştır.

Çalışma incelendiğinde, öğrencilerin ailelerinin 21'inin (%14,0) yüksek ekonomik düzeye, 129'unun ise (%86,0) orta ekonomik düzeye sahip oldukları belirlenmiştir. Öğrencilerin 141'inin (%94,0) anne-babalarının beraber olduğu, sadece 9'unun (%6,0) anne-babalarının ayrı oldukları görülmektedir. Aynı zamanda öğrencilerin 27'si (%18,0) okul başarısını çok iyi, 93'ü (%62,0) okul başarısını iyi, 24'ü (%16,0) okul başarısını orta ve 6'sı (%4,0) okul başarısını kötü olarak algılamaktadır.

Tablo 1: Öğrencilerinin Sınav Kaygısı ile Mükemmeliyetçilik ve Anne-Baba Tutumu Puanları Arasındaki İlişkileri Belirlemek İçin Yapılan Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısına Dair Sonuçlar.

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.Toplam sınav kaygısı	1	,087	,365**	,369**	,115	,333**	,088	-,023	,309**	,236**
2. Düzen		1	,068	,062	,291**	-,262**	,504**	,267**	,199*	-,062
3.Hatalara karşı aşırı ilgi			1	,497**	,511**	,524**	,464**	-,083	,312**	,344**
4.Davranışlardan şüphe				1	,372**	,587**	,310**	-,123	,455**	,381**
5. Aile beklentileri					1	,295**	,657**	,029	,473**	,346**
6.Ailesel eleştiriler						1	,130	-,343**	,264**	,472**
7.Kişisel Standartlar							1	,073	,399**	,226**
8. Demokratik								1	-,135	-,543**
9.Koruyucu / istekçi									1	,447**
10. Otoriter										1

* p<.05 ** p<.001 ***p<.000

Tablo1’de gösterildiği gibi; öğrencilerin toplam sınav kaygısı puanı ile anne-baba ölçeği, koruyucu-istekçi anne-baba tutumu ($r= .309$) ve otoriter anne-baba tutumu ($r= .236$) alt boyutu arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur ($P<.001$). Bu bulgulardan hareketle, öğrencilerin ailelerindeki koruyucu-istekçi ve otoriter tutumlar arttıkça, sınav kaygılarının da aynı şekilde arttığı söylenebilir. Fakat toplam sınav kaygısı puanı ile anne-baba ölçeği, demokratik anne-baba tutumu alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki yoktur ($p>.050$).

Öğrencilerin anne-baba tutumları ile mükemmeliyetçilik ölçeği alt boyut puanları arasındaki ilişkilere bakıldığında ise demokratik anne-baba tutumu ile düzen ($r= .267$) alt boyutu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($P<.05$). Demokratik anne-baba tutumu ile

ailesel eleştiriler ($r = -.343$) alt boyutu arasında ise negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($P < .050$). Diğer yandan demokratik anne-baba tutumu ile diğer mükemmeliyetçilik alt boyutları arasında anlamlı ilişkilere rastlanmamıştır ($P > .05$).

Öğrencilerin sahip oldukları koruyucu/istekçi anne-baba tutumları ile mükemmeliyetçilik ölçeği düzen ($r = .119$), hatalara karşı aşırı ilgi ($r = .312$), davranışlardan şüphe ($r = .455$), aile beklentileri ($r = .473$), ailesel eleştiriler ($r = .264$) ve kişisel standartlar ($r = .399$) alt boyutları arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğu belirlenmiştir ($P < .05$).

Araştırma kapsamındaki öğrencilerin otoriter anne-baba tutumları ile mükemmeliyetçilik ölçeği hatalara karşı aşırı ilgi ($r = .344$), davranışlardan şüphe ($r = .381$), aile beklentileri ($r = .346$), ailesel eleştiriler ($r = .472$) ve kişisel standartlar ($r = .266$) alt boyutları arasında yine pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğu belirlenmiştir ($P < .050$). Ancak otoriter anne-baba tutumu ile düzen alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($P > .050$).

Son olarak, aynı Tablo1’de görüldüğü gibi öğrencilerin toplam sınav kaygısı puanı ile mükemmeliyetçilik ölçeği hatalara karşı aşırı ilgi ($r = .365$), davranışlardan şüphe ($r = .369$) ve ailesel eleştiriler ($r = .333$) alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkilere dikkat çeken değerler bulunmuştur ($p < .001$). Bu bulgulara göre öğrencilere karşı aşırı ilgi, davranışlardan şüphe ve ailesel eleştiriler puanları arttıkça, onların sınav kaygısı düzeyleri de anlamlı biçimde artış göstermektedir. Ancak toplam sınav kaygısı puanı ile mükemmeliyetçilik ölçeği düzen, aile beklentileri ve kişisel standartlar alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p > .050$).

Öğrencilerin Anne-Baba Tutumlarına Göre Sınav Kaygılarının ve Mükemmeliyetçilik Özelliklerinin Değişip Değişmediğine İlişkin Bulgular

Bu kısımda öğrencilerin sınav kaygıları ile mükemmeliyetçilik özelliklerinin anne-baba tutumlarına göre değişip değişmediğini belirlemek amacıyla yapılan analiz sonuçları verilmiştir. Bu amaçla “Anne-Baba Tutumları

Ölçeği” ile süreksiz bir değişken olarak ölçülen demokratik, koruyucu/istekçi ve otoriter tutumlar kategorileştirilerek, yapay süreksiz değişken haline getirilmiş ve bir bağımsız değişken olarak kullanılmıştır.

Tablo 2: Öğrencilerin Sınav kaygılarının Anne-Baba Tutumu Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu İle İlgili Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.

Puan	Anne-Baba Tutumu	N	$\bar{x}_{sıra}$	x^2	sd	P
Sınav kaygısı	Demokratik	123	71,04	7,197	2	,027*
	Koruyucu/İstekçi	15	96,10			
	Otoriter	12	95,42			
	Toplam	150				

*p<.05 ** p<.01 ***p<.001

Tablo 2’de görüldüğü gibi; sınav kaygısı puanları sıralamalar ortalamalarının anne-baba tutumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H sonucunda, anne-baba tutumu gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu saptanmıştır ($x^2=7,197$; $p<.050$). Bu işlemden sonra, Kruskal Wallis-H sonrası ortaya çıkan anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için tamamlayıcı karşılaştırma tekniklerine başvurulmuştur. Bu amaçla, ikili karşılaştırmalarda Bonferroni düzeltmeli Mann Whitney-U Testi yapılmıştır. Analizlerin sonucunda farklılığın demokratik anne-baba tutumuna sahip olan öğrenciler ile koruyucu/istekçi anne-baba tutumuna sahip öğrenciler arasında, koruyucu/istekçi anne-baba tutumuna sahip öğrenciler lehine ($z = -1,853$; $p < .050$), yine demokratik anne-baba tutumuna sahip öğrenciler ile otoriter anne-baba tutumuna sahip öğrenciler arasında otoriter anne-baba tutumuna sahip öğrenciler lehine ($z = -1,631$; $p < .050$) olduğu belirlenmiştir. Tüm bu bulgulara göre, demokratik anne-baba tutumuna sahip olan öğrencilerin sınav kaygılarının hem koruyucu/istekçi hem de otoriter anne-baba tutumuna sahip olan öğrencilerden daha az olduğu görülmektedir.

Tablo 3: Öğrencilerin Mükemmeliyetçilik Özelliklerinin (Tüm Alt Boyutlarıyla) Anne-Baba Tutumu Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu İle İlgili Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.

Puan	Anne-Baba Tutumu	n	$\bar{x}_{sıra}$	χ^2	sd	P
Düzen	Demokratik	123	77,68	6,011	2	,051
	Koruyucu/istekçi	15	81,03			
	Otoriter	12	46,25			
	Toplam	150				
Hatalara karşı aşırı ilgi	Demokratik	123	72,93	7,896	2	,019*
	Koruyucu/istekçi	15	104,73			
	Otoriter	12	65,33			
	Toplam	150				
Davranışlardan şüphe	Demokratik	123	69,11	16,086	2	,000***
	Koruyucu/istekçi	15	112,87			
	Otoriter	12	94,25			
	Toplam	150				
Aile beklentileri	Demokratik	123	73,48	1,485	2	,476
	Koruyucu/istekçi	15	84,43			
	Otoriter	12	85,04			
	Toplam	150				
Ailesel eleştiri	Demokratik	123	69,57	13,366	2	,001***
	Koruyucu/istekçi	15	97,63			
	Otoriter	12	108,58			
	Toplam	150				
Kişisel standartlar	Demokratik	123	75,68	2,368	2	,306
	Koruyucu/istekçi	15	86,13			
	Otoriter	12	60,38			
	Toplam	150				

* $p < .05$ ** $p < .01$ *** $p < .001$

Tablo 3 incelendiğinde, mükemmeliyetçilik ölçeği hatalara karşı aşırı ilgi alt boyut puanları sıralamalar ortalamalarının anne-baba tutumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H sonucunda, anne-baba tutumu gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu belirlenmiştir ($\chi^2=7,896$; $p < .05$). Bu işlemde sonra Kruskal Wallis-H sonrası ortaya çıkan anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını

belirlemek için Bonferroni düzeltilmeli Mann Whitney-U Testi yapılmıştır. Analizlerin sonucunda farklılığın demokratik anne-baba tutumuna sahip olan öğrenciler ile koruyucu/istekçi anne-baba tutumuna sahip öğrenciler arasında koruyucu/istekçi anne-baba tutumuna sahip öğrenciler lehine ($z = -2,035; p < .05$); olduğu belirlenmiştir. Bu bulgulara göre, demokratik anne-baba tutumuna sahip olan öğrencilerin hatalara karşı aşırı ilgileri, koruyucu/istekçi anne-baba tutumuna sahip olan öğrencilerden daha azdır.

Mükemmeliyetçilik ölçeği davranışlardan şüphe alt boyut puanları sıralamalar ortalamalarının anne-baba tutumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H sonucunda da, anne-baba tutumu gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir ($x^2=16,086; p < .05$). Bu işlemin ardından Kruskal Wallis-H sonrası ortaya çıkan anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için Bonferroni düzeltilmeli Mann Whitney-U Testi'ne geçilmiştir. Analizlerin sonucunda farklılığın yine demokratik anne-baba tutumuna sahip olan öğrenciler ile koruyucu/istekçi anne-baba tutumuna sahip öğrenciler arasında koruyucu/istekçi anne-baba tutumuna sahip öğrenciler lehine ($z = -2,035; p < .05$) olduğu görülmektedir. Ulaşılan bu bulgulara göre, demokratik anne-baba tutumuna sahip olan öğrencilerin davranışlarından şüpheleri, koruyucu/istekçi anne-baba tutumuna sahip olan öğrencilerden daha azdır.

Mükemmeliyetçilik ölçeği ailesel eleştiri alt boyut puanları sıralamalar ortalamalarının anne-baba tutumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık ortaya koyup koymadığını belirlemek için yapılan Kruskal Wallis-H sonucunda da, anne-baba tutumu gruplarının sıralamalar ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir ($x^2=13,366; p < .05$). Bu işlemin ardından Kruskal Wallis-H sonrası belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için Bonferroni düzeltilmeli Mann Whitney-U Testi'ne geçilmiştir. Analizlere göre farklılığın demokratik anne-baba tutumuna sahip olan öğrenciler ile koruyucu/istekçi anne-baba tutumuna sahip öğrenciler arasında koruyucu/istekçi anne-baba tutumuna sahip öğrenciler lehine ($z = -1,981; p < .050$) ve demokratik anne-baba tutumuna sahip

olan öğrenciler ile otoriter anne-baba tutumuna sahip öğrenciler arasında otoriter anne-baba tutumuna sahip öğrenciler lehine ($z = -2,077$; $p < .050$) olduğu görülmektedir. Ulaşılan bu bulgulara göre, demokratik anne-baba tutumuna sahip olan öğrencilerin ailesel eleştiri özellikleri hem koruyucu/ istekçi anne-baba tutumuna sahip olan hem de otoriter anne-baba tutumuna sahip olan öğrencilerden daha azdır.

Yine aynı tablo incelendiğinde, öğrencilerin mükemmeliyetçilik özelliği düzen, aile beklentileri ve kişisel standartlar alt boyut puanlarının öğrencilerin sahip oldukları anne-baba tutumlarına göre değişmediği bulgusuna ulaşılmıştır ($p > .050$).

Tartışma ve Sonuç

Araştırmaya katılan öğrencilerin anne-baba tutumu, sınav kaygısı ve mükemmeliyetçilik değişkenleri arasındaki ilişkilere dair bulgulara bakıldığında, öğrencilerin toplam sınav kaygısı puanı ile anne-baba ölçeği koruyucu-istekçi anne-baba tutumu ve otoriter anne-baba tutumu alt boyutu arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür. Bu bulgular, öğrencilerin ailelerindeki koruyucu-istekçi ve otoriter tutumlar arttıkça sınav kaygılarının da aynı şekilde arttığına işaret etmektedir. Ancak toplam sınav kaygısı puanı ile anne-baba ölçeği demokratik anne-baba tutumu alt boyutu arasında negatif yönde, ancak istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur. Araştırmanın bulguları ele alındığında, öğrencilerin sınav kaygılarında ve mükemmeliyetçilik özelliklerinde anne-baba tutumlarının etkili bir değişken olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, bir yandan okullarda yürütülen rehberlik çalışmalarında, diğer yandan ailelerle yürütülen danışmanlık hizmetlerinde ailelerin bu konularda bilgilendirilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir. Bu noktada, ailelere sağlıklı ve sağlıklı çocuk yetiştirme tutumları ve bu tutumların çocuğun kişilik yapısının üzerindeki etkisi ayrıntılı bir şekilde anlatılabilir. Ayrıca aileler bireysel ya da grup çalışmalarına dâhil edilerek konu hakkında farkındalık kazanmaları sağlanabilir. Tüm bunların yanı sıra ailelere yönelik bilgilendirici eğitimler, seminerler, toplantılar vs. düzenlemenin yararlı sonuçlar doğuracağı ileri sürülebilir.

Bu araştırmada, ortaokulun 7. ve 8. sınıflarında öğrenim gören öğrenciler ile çalışılmıştır. Sınav kaygısı, mükemmeliyetçilik ve anne baba tutumları değişkenlerinin daha farklı örneklem yapıları ve ölçme araçları ile başka araştırmalara konu edinilmesinin alanı zenginleştireceği düşünülmektedir. Yine bu araştırmada cinsiyet, anne-baba beraberlik durumu, sınıf düzeyi, ailenin gelir düzeyi, okul başarısı gibi değişkenler ele alınmıştır. Başka araştırmalarda farklı değişkenlerin ele alınmasının yine alana önemli bilimsel bulgular katacağı söylenebilir.

Son olarak bu araştırma, ilişkiisel tarama modelinde dizayn edilmiştir. Bunun dışında ele alınan değişkenler daha üst düzey istatistiksel desenler ile ve nitel araştırma desenleri ile incelenebilir. Böylelikle konu ile ilgili daha derinlemesine bulguların ortaya konulmasının mümkün olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- [1] Özdemir, O. Özdemir, P. Kadak, M. ve Nasıroğlu, S. (2014). Kişilik gelişimi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry* 2012;4(4):566-589 doi:10.5455/cap.20120433
- [2] Sak, R. Sak, İ. Atlı, B. ve Şahin, K. (2015). Okul Öncesi Dönem: Anne-Baba Tutumları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2015; 11(3).
- [3] Günalp, A. (2007). Farklı Anne Baba Tutumlarının Okul Öncesi Eğitim Çağındaki Çocukların Özgüven Duygusunun Gelişimine Etkisi (Aksaray ili örneği). Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya
- [4] Sümer, N. Gündođdu Aktürk, E. ve Helvacı, E. (2010). Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri: Türkiye’de yapılan çalışmalara toplu bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13 (25), 42-59.
- [5] Ümmet, D. (2007). Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Kaygının Cinsiyet Roller ve Aile Ortamı Bağlamında İncelenmesi. Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- [6] Cücelođlu, D. (2004). İnsan ve davranışı: Psikolojinin temel kavramları (17. Baskı). *İstanbul: Remzi*.

[7] Başol, G. ve Zabun, E. (2014). Seviye belirleme sınavında başarının yordayıcılarının incelenmesi: Dershaneye gitme, mükemmeliyetçilik, ana-baba tutumu ve sınav kaygısı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14(1), 63-87. DOI: 10.12738/estp.2014.1.1980

[8] Öbekli, T. (2013). Şizofreni ve Bipolar Bozukluk Tanısı İle Ayaktan Tedavi Gören Hastaların Eşlerinin Depresyon, Anksiyete Ve Cinsel İşlev Düzeylerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul

[9] Yeşilyurt, F. (2007). ÖSS ve OKS’de Sınav Kaygısı ve Baş Etme Yolları. İstanbul: Remzi Kitabevi.

[10] Gökçedağ, S. (2001). Lise Öğrencilerinin Okul Başarısı ve Kaygı Düzeyi Üzerinde Anne- Baba Tutumlarının Etkilerinin Belirlenip Karşılaştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bilim Dalı.

[11]Yavuzer, H. (1993).Çocuk Psikolojisi. Remzi Kitabevi, İstanbul.